

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Meraklarına Yönelik Görüşleri* Opinions Of Pre-School Teachers About Children's Curiosities*

Özlem VARDİ¹   Serap DEMİRİZ²

Atf: Vardi, Ö.ve Demiriz, S. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların meraklarına yönelik görüşleri. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 44-58.

Araştırma Makalesi Geliş Tarihi: 06.12.2019 Kabul Tarihi: 26.12.2019

Doi: 10.30900/kafkasegt.655872

Öz

Her insan merak eder ve bilmek ister. Dokunarak, inceleyerek, sorular sorarak, ihtimalleri sorgulayarak merakını gidermek ister. Merakını gidermedikçe benliğini bir bütünlüğe kavuşturamaz. Merak çocukla, öğrenme merakla başlar. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların meraklarına yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmanın erken çocukluk dönemine dair bilgilere katkı sağlayacağına ve gelecekte yürütülecek benzer çalışmalar açısından önemli bir başlangıç noktası oluşturacağına inanılmaktadır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlanan araştırmanın katılımcılarını 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların öğretmenlere sorulmasıyla elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Yapılan araştırmayla, okul öncesi dönem çocuklarının hayvanlar, doğa olayları, dünya ve uzay konularına yönelik yoğun bir merak içinde oldukları, meraklarını tatmin etmek için gözlem, araştırma ve soru sorma gibi girişimlerde buldukları, öğretmenlerinin çocukların meraklarını giderme ve genişletmeye yönelik tepkilerde buldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların fen merkezi ve fen etkinliklerine yönelik meraklarının yüksek olduğu, öğretmenlerin çocukların meraklarını arttırmak için en çok oyun yöntemini tercih ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Merak olmadan tek doğru peşinde dolanırız, tek yoldan ilerleriz. Belli bir standardın üzerine çıkamayız, geliştiremeyiz ve geliştiremeyiz. Zengin uyarıcılarla donatılmış ve bilinçli öğretmenler tarafından desteklenen okul öncesi eğitim ortamları çocukların meraklarının olumlu yönde gelişmesinde etkili olacaktır.

Bu araştırmada sadece öğretmenler ile çalışılmıştır. Çocukların ve ailelerin görüşleri ile çocukların merakları belirlenebilir.

Anahtar Sözcükler: Merak, merak ve çocuk, okul öncesi eğitim, öğretmen görüşleri,

Abstract

Every person wonders and wants to know. He wants to satisfy his curiosity by touching, examining, asking questions, questioning possibilities. Unless he's relieved of his curiosity, he can't have his integrity. Learning with curiosity begins with curiosity. It is believed that this study, which was conducted with the aim of examining the opinions of preschool teachers towards the curiosity of children, will contribute to the information about early childhood and will constitute an important starting point for similar studies to be conducted in the future. The participants of the study, which was designed as a case study from qualitative research designs, consisted of 10 teachers working in preschool education institutions affiliated to the Ministry of National Education in Ankara in the 2017-2018 academic year. The research data were obtained by asking the questions to the teachers in the semi-structured interview form prepared by the researchers. Content analysis method was used in the analysis of the obtained data.

The research revealed that pre-school children have intense curiosity about animals, natural events, earth and space issues, that they attempt to satisfy their curiosity by observing, researching and asking questions,

* Bu araştırma 6. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresinde (IECEC/UOEK-2019) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

and that their teachers react to resolve and expand children's curiosities. In addition, it was found out that children had a high interest in science center and science activities, and teachers preferred the play method to increase children's curiosity. Without curiosity, we pursue one line, one way. We cannot go above a certain standard, we cannot develop and develop. Preschool education environments equipped with rich stimulants and supported by conscious teachers will have an impact on the positive development of children's curiosity.

In this research, only teachers were studied. The opinions of children, teachers, families and curiosities of children can be determined.

Keywords: Curiosity, curiosity and children, preschool education, teacher opinions

Giriş

İnsan, doğası gereği düşünen, yargılayan, sorgulayan, tartışan bir varlıktır. Bu sebeple de birçok şeyi merak eder ve öğrenmek ister (Demirel & Coşkun, 2009). Merak öğrenmeyi harekete geçiren bir mekanizmadır. Çocuklar merak ettikleri zaman en iyi şekilde öğrenirler (Engel, 2011). Merak yaratıcı performansa katkıda bulunan motive edici bir güçtür. İnsan davranışları için önemini bilincinde olarak, ilk kuramcılar merakın Homeostatik dengeyi sağlayan açlık ve susuzluk kadar önemli bir kavram olduğunu belirtmişlerdir (Hardy, Ness & Mecca, 2017).

Aristo ve Cicero merakı bilgi için kendinden motive olmuş bir istek olarak görürken, Augustine ve Hume merakı “bilgi edinme arzusu” terimiyle açıklayarak, merakı bir tutku olarak görmüşlerdir (Jirout & Klahr, 2012). Berlyne (1954) merakı algısal ve bilgiye yönelik merak olmak üzere iki türde açıklamıştır. Algısal merak çevredeki uyaranlar ve yenilik tarafından uyandırıldığı ve keşifle azalttığı düşünülen meraktır. Bilgiye yönelik (epistemic) merak ise bilgi edinme arzusu, bilmeye yönelik bir dürtü şeklinde açıklanarak bilgi isteğini tanımlar (Jirout & Klahr, 2012; Mittman & Terrell, 1964; Pluck & Johnson, 2011). Loewenstein (1994) merakı yoksunluk hissiyle açıklamış, bireyin bir konuyla ilgili bilgilerindeki bilgi boşluklarının merkezi öneme sahip olduğunu, eksik bilgilerin bireylerde merakı ortaya çıkaracağını ve bilgi boşluklarını doldurmak için bireylerin motive olacağını ileri sürmüştür (Loewenstein’den aktaran Pluck & Johnson, 2011).

Tüm bu yaklaşımlar merakın, metabilşsel bir öğrenmenin meydana gelmesinde, yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş bireylerin yetiştirilmesinde temel güç olduğunu göstermektedir. Çünkü merak duygusu organizmayı harekete geçirerek, bir keşifle doyuma ulaşır ve çocukta tatmin hisleri ve bilginin depolanması ile neticelenir (Şirin, 2007). Merak demek çocuk demektir. Merak çocukların doğuştan sahip oldukları onları araştırmaya ve öğrenmeye iten, tüm bilimlerin kapsayıcısı ve başlangıç noktası olan sürükleyici bir güçtür. Roe (1961) ünlü araştırma bilimcileri üzerine yaptığı çalışmada, merakın bütün bu bilim insanlarının temel bir itici gücü olduğunu belirtmiştir (Roe’den aktaran Maw ve Maw, 1970). Çocuk içine doğduğu dünyaya ait olduğunu hissetmek ve bir dengeye ulaşabilmek için yoğun bir dikkatle en yakınından başlayarak evreni algılamaya ve sorgulamaya yönelir. Piaget çocukların bilişsel gelişiminde merakın önemli olduğunu vurgulamış, Vygotsky ise bilişsel yeteneklerin çocukluk merakını araştırmak ve teşvik etmekle genişletilebileceğini belirtmiştir (Pluck & Johnson, 2011). Hızlı bir bilişsel gelişim süreci içinde olan çocuk, duyularıyla algılama sürecine bilişsel sorgulama sürecini de ekleyerek, bir bilim adamı gibi araştırarak, bir filozof gibi sorgulayarak merakını tatmin etmenin hazzına yani anlamlı öğrenmeye, öğrendiğini benliğine katmaya başlar. Bilgilerin öğrenilmesini, öğrenilen bilgilerin bir anlama kavuşarak benimsenmesini, işlevsel hale gelmesini sağlayan merakın, insan zihninin gelişimi için en önemli teşvik edici güç kaynağı olduğu düşünülmektedir. Engel (2011) merakın öğrenmenin temelini oluşturan mekanizmayı harekete geçiren kuvvetli bir güç olduğunu ve en iyi öğrenmenin merak etmekle gerçekleşebileceğini belirtmiştir.

Aristoteles’in “insan doğası gereği bilmek ister” sözünde ifade ettiği gibi zihin, dış dünyayı algılamaya başladığı andan itibaren yoğun bir merak duygusu ve bilme arzusu içerisinde olur (Dirican, 2018). Bilimden teknolojiye, sanattan eğitime neredeyse bütün alanlarda ki gelişmeler insanoğlunun tükenmek bilmez merak duygusu sayesinde ortaya çıkmıştır. İnsanlar sahip oldukları merak tutkusunu kaybetmedikçe yeni merakların tetiklemeyle benimsedikleri yeni bilgilerle hayat boyu öğrenen bireyler olarak hem kendilerine hem de topluma faydalı olurlar (Say, 2015). Merak, canlıları yeni şeyler öğrenmeye yönlendiren bir histir (Ocak, 2017). Gelişim psikologları günlük hayatı çocuğun laboratuvarı olarak görür. Çocukların merakı sosyal bağlamda ortaya çıkar ve etrafındakilerden etkilenir (Engel, 2011). Çocukların en önemli sosyal çevrelerinden biri zengin uyarıcıların bulunduğu, çocukların girişimlerinin desteklendiği okul öncesi eğitim ortamlarıdır. En etkili öğrenmenin ilgi ve

merakın olduğu durumlarda ortaya çıktığını belirten Montessori bu uyarıcıların bulunduğu çevrede kalıcı merakın besleneceğini belirtmektedir (Lillard'dan aktaran Soydan, 2013). Erken çocukluk eğitim kurumları ve bu kurumların temel faktörü olan okul öncesi öğretmenlerinin çocukların sahip oldukları potansiyellerini ortaya çıkarmada ve geliştirmede önemli olduğu düşünülmektedir. Çocukların yakınında bulunan ve yaşamında etkili olan insanlar, çocuğun merakını bastırmakta veya ortaya çıkarmakta rol oynamaktadır (Engel & Randall, 2009). Engel (2011) öğretmenler ve öğrenciler arasındaki etkileşimlerin çocukların merakını destekleyebileceğini veya engelleyebileceğini belirtmiştir ve yaptığı araştırmada çoğu ilkökul öğretmeninin çocukların merakını arttırmak için çok az zaman harcadıklarını tespit etmiştir. Post & van der Molen (2018) araştırmalarında öğretmenlerin kendilerinin cevaplarını bilmediği konular hakkındaki meraklı soruları açıklayamadıkları için bu tür meraklı sorulara yönelik rahatsızlık duyduklarını tespit etmişlerdir. Çocukların merak etme ve merak üzerine hareket etme yeteneklerini geliştirmek, öğretmenlerin kazanabileceği en önemli ve faydalı becerilerden biridir. Çocukların merak davranışları yönlendirildiğinde, çocuklar sadece merak ettikleri konu ve durumlarla ilgilenmekle kalmaz, aynı zamanda bilimsel yöntem hakkında bir anlayış geliştirir (Engel, 2011).

Erken dönemlerden itibaren çocukların meraklarını geliştirmekte önemli etkileri olan ve çocuğun yakınında bulunan okul öncesi öğretmenlerinin çocukların merakları konusunda ne düzeyde bilgi sahibi olduklarının, meraklarına yönelik ne tür faaliyetlerde bulduklarının bilinmesi çocukların meraklarının ortaya çıkarılması ve desteklenmesinde oldukça önemlidir (Ceylan, Gözün Kahraman, & Ülker, 2015). Merak konusu çocukların eğitim sürecinde son derece önemli olmasına rağmen, ulusal literatürde çocukların meraklarına yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin çocukların meraklarına yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmanın erken çocukluk dönemine dair bilgilere katkı sağlayacağına ve çalışmanın gelecekte yürütülecek benzer ve daha geniş çaplı çalışmalar açısından önemli bir başlangıç noktası oluşturacağına inanılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı okul öncesi öğretmenlerinin çocukların meraklarına yönelik görüşlerini incelemektir.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğretmenlerin çocukların en çok merak ettikleri konulara yönelik görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin çocukların meraklarını artıran durumlara yönelik görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin çocukların merak davranışlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin çocukların merakına yönelik verdikleri tepkiler nelerdir?
5. Öğretmenlerin çocukların meraklarını artıran ve geliştiren merkezlere yönelik görüşleri nelerdir?
6. Öğretmenlerin çocukların merakının yüksek olduğu etkinliklere yönelik görüşleri nelerdir?
7. Öğretmenlerin çocuklarda merakı artırmak için tercih ettikleri yöntemler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Nitel araştırmada temel amaç örnekleme derinlemesine incelemektir (Yıldırım & Şimşek, 2000). Nitel araştırmalar yaşamın doğal akışında ortaya çıkan olayların ayrıntılı incelemelerini yürütmeye, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenmeye, mevcut durumları anlama ve açıklamaya vurgu yaparlar (Büyüköztürk vd., 2015; Neuman, 2007). Araştırma, nitel araştırma “durum çalışması” modeli kapsamında yürütülmüştür. McMillan (2000), durum çalışmalarını bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlamaktadır. Yani bir varlığın zamana ve mekana bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği araştırmadır (Büyüköztürk vd., 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden uygun örnekleme kullanılmıştır. Burada araştırmacı, ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlamak üzere örneklemini oluşturmaya başlar (Büyüköztürk vd., 2015, s. 92). Araştırmanın katılımcılarını 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi

eğitim kurumlarında çalışan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler tablo 1 de verilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri.

Demografik Bilgiler		N
Cinsiyet	Kadın	10
	Erkek	0
Mesleği sevme durumu	Evet	10
	Hayır	0
Yaş	40 yaş ve zeri	6
	35-39	4
Öğrenim durumu	Lisans (örgün)	9
	Lisans (açık öğretim)	1
Mesleki hizmet yılı	10-19	5
	20-29	4
	30 yıl ve üzeri	1
Kurum türü	Bağımsız anaokulu	6
	Anasınıfı	4
Çalışılan yaş grubu	48-60	7
	60-72	3
Sınıftaki çocuk sayısı	10-19	7
	20-29	3
Mesleği seçme şekli	İsteyerek seçtim	7
	Tesadüfen seçtim	2
	İstemeyerek seçtim	1

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin tamamı kadındır. Aynı zamanda öğretmenlerin hepsi mesleğini severek yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yaş aralığına bakıldığında 35-39 yaş aralığında (4), 40 yaş ve üzerinde (6) öğretmenin olduğu, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (9) örgün olarak lisans eğitimini tamamladığı, mesleki hizmet yılı açısından incelendiğinde öğretmenlerin yarısının (5) 10-19 yıl arasında hizmet verdiği, öğretmenlerin çalıştığı kurum türlerine bakıldığında ise bağımsız anaokulundan (6), ilköğretime bağlı ana sınıflarından ise (4) öğretmenin katıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin yarısından fazlasının (7) 48-60 aylık çocuklarla birlikte çalıştığı ve sınıflarındaki çocuk sayısının 10-19 arasında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (7) bu mesleği bilerek ve isteyerek seçtiği görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında öğretmenlerin demografik özelliklerine yönelik bilgileri içeren demografik veri formu ve okul öncesi öğretmenlerinin çocukların meraklarına yönelik görüşlerini inceleme amaçlı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Demografik Veri Formu

Çalışmaya katılan öğretmenler hakkında demografik bilgileri elde etmek amacı ile araştırmacılar tarafından oluşturulan “Demografik Veri Formu”nda öğretmenin cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, mesleği sevme durumu, hizmet yılı, kurum türü, çalıştığı yaş grubu, sınıftaki çocuk sayısı ve mesleği seçme şekline ilişkin sorular yer almaktadır.

Görüşme Formu

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, çocukların merak ettikleri konuları/durumları belirlemek, meraklandığında ne tür davranışlar sergilediğini tespit etmek, merak ettiği konuları durumları ortaya koymak amacıyla ilgili literatür dikkate alınarak oluşturulmuştur. Görüşme formunun iç geçerliliğini sağlamak için sorular alanında uzman üç akademisyen tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan soruların, araştırmanın amacına uygunluğu, açıklığı ve anlaşılabilirliği açısından değerlendirmeleri, gerekli gördükleri durumlarda soruların değiştirilmesi, düzeltilmesi ve çıkartılması ile ilgili öneriler getirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından sorular tekrar gözden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için üç öğretmenle pilot görüşme yapılmış, görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda; öğretmenlerin çocukların en çok merak ettikleri konulara yönelik görüşleri nelerdir?, Öğretmenlerin çocukların meraklarını artıran durumlara yönelik görüşleri

nelerdir?, Öğretmenlerin çocuklarda merakı artırmak için tercih ettikleri yöntemler nelerdir? gibi yedi soruya yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 14 Nisan-8 Mayıs 2018 tarihleri arasında görüşme çeşitlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme öncesinde görüşmenin yapılacağı okullarla görüşülmüş, uygulamanın yapılacağı gün ve saat kararlaştırılmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılan öğretmenlerle, belirlenen tarihlerde görüşmeler sessiz bir ortamda birebir yapılmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların onayları alınarak ses kaydı alınmıştır. Kimlikleri gizli tutmak amaçlı öğretmenler Ö1, Ö2... vb. şekilde adlandırılmıştır. Ses kayıtları araştırmacı tarafından yazıya aktarılarak analize hazırlanmıştır. Görüşme yapılacak tüm öğretmenlerin sınıfında yardımcı bir öğretmenin olması öğretmenlerle birebir görüşme yapmayı kolaylaştırmıştır. Görüşmeler 20-25 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2015, s. 246). Her bir görüşme bilgisayara aktarılarak incelenmiştir. Görüşme verilerinden elde edilen bulgulardan tema ve kategoriler oluşturulmuş, literatür ve uzman görüşü doğrultusunda son şekli verilmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular; merak ve tepkiler ile merakın yoğunluğu olarak iki tema altında ele alınmıştır.

Çocukların Merak Ve Tepkilerine İlişkin Bulgular

Merak ve tepkiler teması, çocukların en çok merak ettikleri konular, çocukların meraklarını artıran durumlar, çocukların merak davranışları, çocukların merakına öğretmenlerin verdikleri tepkiler kategorilerinden oluşmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin Çocukların Merak ve Tepkilerine İlişkin Görüşleri.

Kategoriler	Alt Kategoriler	f
Çocukların en çok merak ettikleri konular	Hayvanlar	9
	Doğa olayları	7
	Dünya ve uzay	6
Çocukların meraklarını artıran durumlar	Yeni/farklı etkinlik, yöntem, materyal	10
	Gözlem, araştırma, inceleme	10
Çocukların merak davranışları	Soru sorma	9
	Heyecanlanma (sevinç, şaşırma vb. tepkiler)	4
	Araştırma ve inceleme özgürlüğü tanıma	9
Çocukların meraklarına öğretmenlerin verdikleri tepkiler	Eğitim ortamını meraka uygun zenginleştirme	7
	(materyal sunma, yeni ortam oluşturma)	

Tablo 2’de öğretmenlerin çocukların merak ve tepkilerine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin çocukların en çok merak ettikleri konulara ilişkin görüşleri incelendiğinde;

“hayvanlar (9), doğa olayları (7), dünya ve uzay (6)” bildirimlerinde buldukları görülmüştür. Örneğin Ö1, Ö4 nolu öğretmenler çocukların; hayvanlara yönelik meraklarını “Hayvanların nerede yaşadıklarına, yaşam şekillerine yönelik sorular soruyorlar, özellikle toprak altında yaşayan karınca, köstebek gibi hayvanlara yönelik çok sık soru soruyorlar.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Ö2 nolu öğretmen ise; “Uzayı, doğayı, doğada gerçekleşen olayları, hayvanları merak ediyorlar. Uzayda nasıl nefes alınır, herkes uzaya gidebilir mi, hayvanlar nasıl anlaşılıyor gibi sorular soruyorlar.” şeklinde çocukların; doğayı, doğa olaylarını, hayvanları ve uzayı merak ettiklerini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin çocukların meraklarını artıran durumlara ilişkin görüşleri incelendiğinde;

Öğretmenlerin tamamı yeni/farklı etkinlik, yöntem, materyaller kullanıldığı durumlarda çocukların meraklarının arttığını ifade etmişlerdir.

Bu durumu Ö2;

“Eğitim sürecinde her şeyi merak edebiliyorlar özellikle yeni bir etkinlik yapıyorsanız farklı bir yöntem kullanıyorsanız daha çok merak ediyorlar. Bu etkinliği nasıl yapacağız, bu oyunu nasıl oynayacağız gibi sorular soruyorlar. Farklı olan, ilginç olan, yeni olan her şeyi merak ediyorlar. Ö7; “Yeni bir ortam, yeni bir materyal, farklı bir sunuş şekli onların meraklarını artırıyor.” Şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

Ö9 nolu öğretmen ise, çocukların meraklandıkları durumlara ilişkin görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Mühim olan öğretmenin farkındalık oluşturmastır, farklı yöntemler materyaller kullanıyorsanız iyi bir farkındalık oluşturabiliyorsanız her an heyecanla merak ediyorlar ve her şeyi aktif bir şekilde öğreniyorlar.”

Öğretmenlerin çocukların merak davranışlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde;

Öğretmenlerin bildirimleri *“Gözlem, araştırma, sorgulama, inceleme (10), soru sorma (9), Heyecanlanma (sevinç, şaşırma vb. tepkiler (4))”* şeklindedir. Örneğin Ö1 nolu öğretmen, çocukların bir şeyi merak ettiklerinde sergiledikleri tepkileri aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Çok heyecanlanıyorlar, bağırıyorlar, yerlerinde duramıyorlar, yanıma gelerek ısrarla sordukları sorunun cevabını almak istiyorlar. Çok meraklılar her şeye dokunmak, bakmak, incelemek istiyorlar, araştırma yapmayı çok istiyorlar.”

Bu durumu Ö5;

“Çok heyecanlanıyorlar, birebir yaşıyorlar, soru soruyorlar, gözlem yapıyorlar. Örneğin geçen gün bahar gelince bazı hayvanların kış uykusundan uyandığına değindim çocuklar merak ettiler bahçeye çıkıp karıncaları inceledik.”

Ö3; *“Değişik ortamlara yaptığımız alan gezileri esnasında her şeyi merak ediyorlar. Gözlem yapıyorlar, araştırıyorlar, dokunmak, incelemek istiyorlar. Örneğin bilim merkezine yaptığımız bir alan gezisi esnasında yeni, farklı olan ve dikkatlerini çeken her şeyi gözleyip incelediler.”*

Ö4; *“Heyecanlanıyorlar, sıralarını beklemeden hemen öne atılıyorlar, bakmak, dokunmak, incelemek istiyorlar. Meraklandıkları konularda yaşlarını ve gelişim dönemlerinin üzerinde bir dikkat gösteriyorlar.”*

Ö10; *“Gözlem yapıyorlar, inceliyorlar, soru soruyorlar özellikle yeni olan farklı olan dikkat çeken farklı şekilde sunulan şeyleri merak ediyorlar bende etkinlikleri farklı yollarla sunuyorum örneğin bir şeyleri merak etmelerini istiyorsam kutunun içinde getiriyorum ve hemen açmak görmek incelemek istiyorlar.”*

Çocukların merakına öğretmenlerin verdikleri tepkiler incelendiğinde;

“Araştırma, inceleme özgürlüğü tanıma (9), Eğitim ortamını meraka uygun zenginleştirme (materyal sunma, yeni ortam oluşturma) (7) bildirimlerinde buldukları görülmüştür. Örneğin Ö9 nolu öğretmen, çocukların meraklarına yönelik tepkilerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Mutlu oluyorum, cevaplar veriyorum, merakın eğitim sürecindeki önemini farkında olarak keşifler, incelemeler yapmasına, merakını genişletmelerine yardımcı oluyorum.”

Ö3; *Çocuklar için yeni materyaller hazırlıyorum. Örneğin bu matematik materyalini evde hazırlayıp getirdim. Çocuklar materyali çok beğendiler, ilgiyle oynuyorlar bu sayede öğreniyorlar. Sınıf ortamını düzenleyerek, materyaller hazırlayarak çocukların matematiğe olan meraklarını tatmin etmeye çalışıyorum.”*

Ö2 nolu öğretmen;

“Olumlu bir tutum sergiliyorum. Eğer ortam müsaitse serbest bir şekilde istedikleri gibi merak ettikleri şeyleri araştırıyorlar inceliyorlar.”

Ö8; “Meraklarını tatmin etmeye çalışıyorum. Çocuklar meraklandıkça motive oluyorum, onlar soru sordukça daha fazla hazırlık yapıyorum, materyaller hazırlıyorum. Bu sayede hem eğleniyor, hem öğreniyorlar, hem de merakları artıyor.”

Ö1, çocukların meraklarına yönelik tepkilerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Çocukların düzeylerine uygun açıklamalar yapıyorum. Gözlem, inceleme, araştırma yapabilecekleri ortamlar oluşturmaya çalışıyorum. Bahçemizde sebze ekip yetiştiriyoruz. Mercikli kutularımız var çocukların merak ettikleri böcekleri içine koyarak inceliyoruz bu durum daha çok meraklarının artmasını ve soru sormalarını sağlıyor.”

Çocukların Merak Yoğunluğuna İlişkin Bulgular

Merakın yoğunluğu teması çocukların meraklarını artıran ve geliştiren merkezler, çocukların merakının yüksek olduğu etkinlikler, çocuklarda merakı artırmak için tercih edilen yöntemler kategorilerinden oluşmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlerin Çocukların Merak Yoğunluğuna İlişkin Görüşleri.

Kategoriler	Alt Kategoriler	F
Çocukların meraklarını arttıran ve geliştiren merkezler	Fen merkezi	6
	Dramatik oyun merkezi	4
	Blok merkezi	3
	Sanat merkezi	2
Çocukların meraklarının yüksek olduğu etkinlikler	Fen etkinliği	6
	Oyun ve hareket etkinliği	4
	Sanat etkinliği	3
Çocuklarda merakı arttırmak için tercih edilen yöntemler	Oyun yöntemi	5
	Anlatım yöntemi	4
	Soru sorma ve tartışma yöntemi	4
	Drama yöntemi	1

Tablo 3’de öğretmenlerin çocukların meraklarını arttıran ve geliştiren merkezlere ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin çocukların meraklarını artıran ve geliştiren merkezlere ilişkin görüşleri incelendiğinde;

“fen merkezi (6), Dramatik oyun merkezi (4), blok merkezi (3), sanat merkezi (2)” şeklindedir. Örneğin Ö10, çocukların meraklarının en çok fen merkezinde yoğunlaştığını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Fen merkezine merakları daha yoğun çünkü merkezi yeniliyorum örneğin şu anda akvaryum var içindeki balıkları izlemek ellelemek, yem vermek çok hoşlarına gidiyor.”

Ö7 ve Ö2 çocukların meraklarının en çok blok ve dramatik oyun merkezinde yoğunlaştığını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

Ö7; “Blok merkezinde yoğun bir merakla oynuyorlar, çünkü burada ki oyuncakların çeşitliliği ve bu oyuncakları bir araya getirerek farklı yapılar (yollar, trenler, evler, robotlar vb.) oluşturmaları meraklarını arttırıyor.” Ö2; “Dramatik oyun merkezindeki farklı doku ve yapıdaki aksesuarlar, kostümler çocukların meraklarını arttırıyor ve burada farklı oyunlar kuruyorlar.”

Öğretmenlerin çocukların merakının yüksek olduğu etkinliklere ilişkin görüşleri incelendiğinde;

“fen etkinliği (6), oyun ve hareket etkinliği (4), sanat etkinliği (3)” şeklindedir. Örneğin Ö1, oyun ve hareket, sanat etkinlikleri esnasında çocukların merak düzeylerinin attığını aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

“Özellikle oyun ve hareket, sanat etkinlikleri merak düzeylerini artırıyor. Örneğin açık havada bahçede gerçekleştirdiğimiz oyun ve hareket etkinlikleri çocukların merak düzeylerinin artmasını sağlıyor çünkü açık havadalar etraflarında hayvanlar, bitkiler var özgürce hareket edebiliyorlar.”

Ö6, fen, oyun ve hareket etkinlikleri çocukların merak düzeylerini arttırdığını; “örneğin Fen etkinliklerinde özellikle deneyler yaptığımız için merakla katılım gösteriyorlar. Aynı zamanda oyun ve hareket etkinliği de çocukların etkinlik sürecine merakla dâhil olduğu etkinliktir.” Şeklinde ifade etmiştir.

Ö7 ise; “Özellikle deneyler meraklarını arttırıyor. Dikkatle ve merakla deneylerin sonucunu bekliyorlar.” Şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin çocuklarda merak artırmak için tercih edilen yöntemlere ilişkin görüşleri incelendiğinde;

Öğretmenlerin “Çocuklarda merak oluşturmak için etkinliklerinizde ne tür yöntemler kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar dört alt kategoride toplanmıştır. Bu alt kategoriler; *oyun yöntemi (5), soru sorma ve tartışma (4), anlatım yöntemi (4), drama yöntemi (1)*, şeklindedir.

Ö4, “Daha çok oyun yöntemini kullanıyorum, yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlıyorum. Böylece hem merakları artıyor, hem mutlu oluyorlar hem de eğlenerek öğreniyorlar.”

Ö5 ve Ö6 nolu öğretmenler çocukların meraklarını arttırmada oyun ve anlatım yöntemlerini kullandıklarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

Ö5; “Çocukların yaş ve gelişim özellikleri itibari ile oyun yöntemini her etkinlikte kullanıyorum. Anlatım yöntemini önemsiyorum ve çocukların anlatımlarını destekliyorum. Örneğin her gün bir çocuk evde kendisine okunan hikâyeyi anlattığı kadarıyla anlatıyor. Bu çocukların çok hoşuna gidiyor ne zaman kendilerine sıra gelecek merak ediyorlar heyecanla anlatmayı bekliyorlar.” Ö6; “Etkinliklerimi hazırlarken onların fikirlerini alıyorum, her etkinliği oyunlaştırmaya çalışıyorum. Her etkinlik öncesi ve sonrasında soru sorma ve tartışma yöntemini kullanarak çocukların konulara yönelik meraklarını arttırmaya çalışıyorum.”

Ö3, çocukların meraklarını arttırmada oyun, drama, soru sorma yöntemini kullandığını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Oyun ve drama yöntemini etkinliklerimizde sürekli kullanıyoruz. Çocuklara sorular yöneltiyorum onların sorularını bilimsel temellere dayandırarak açıklamaya çalışıyorum.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmenlerin “Merak ve Tepkiler” temasındaki ifadelerine bakıldığında; çocukların en çok merak ettikleri konuların sırasıyla hayvanlar, doğa olayları, dünya ve uzay konuları olduğunu belirtmişlerdir. Chouinard (2007), araştırmasında çocukları evde anneleriyle konuşurken gözlemlemiş ve çocukların özellikle dünya hakkındaki gerçekleri ve açıklamaları arayan sorular sordukları bulgularını elde etmiştir (Chouinard’dan aktaran Engel, 2011). Gözün Kahraman, Ceylan & Ülker (2015) araştırmalarının bulgularında, çocukların hayvanlar, dünya ve uzay konularını merak ettikleri ve bu konulara yönelik sorular sorduklarını belirtmişlerdir. Çocuklar daha çok etkileşim içinde buldukları, sürekli gördükleri, ilgi duydukları fakat tam olarak algılayamadıkları konuları merak etmektedirler. Piaget’e göre insanlar doğumdan itibaren çevrelerine uyum sağlama sürecindedirler. Çocuklar çevrelerine uyum sağladıkları sürece bilişsel bir dengeye ulaşırlar. Çevreye uyum sağlamanın temel koşulu ise var olduğu ilk andan itibaren duyular aracılığıyla algılanan bilgilerin doğru bir şemaya yerleştirilmesi ve öğrenilmesidir. Bu nedenle Piaget, çocuğu dünyayı anlamak için deneyler yapan bir bilim adamı gibi görmek gerektiğine inanıyordu. Ona göre doğumdan itibaren dünyayı anlama ve keşfetme süreci başlıyor ve yaşam boyu devam ediyordu. Bu nedenle çocuklar çevrelerinde yer alan farklı türdeki hayvanları, bir değişim içinde olan doğal dengeyi, dünyayı, uzayı, bilinmezlikleri zihninde doğru bir şemaya yerleştirerek bilmek ve dengeye ulaşmak ister. Çocuklar içine doğduğu dünyayı anlama çabasını sürekli bir şekilde sürdürür. Basitten karmaşığa doğru bir zihinsel düzen geliştirerek, çevresine uyum sağlamayı başarır (Köksal Akyol, 2011; Küçükkaragöz, 2015).

Öğretmenlerin Çocukların meraklarını artıran durumlara ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin tamamı yeni/farklı etkinlik, yöntem, materyaller kullanıldığı durumlarda çocukların meraklarının arttığını ifade etmişlerdir. Maw & Maw (1970) meraklı bireylerin çevresindeki yeni, değişik, gizemli ve karşıt uygulamalara olumlu tepki verdiklerini, yeni deneyimlere yönelik girişimlerde bulduklarını ve çevrelerini çok iyi incelediklerini belirtmiştir. Yapılan araştırmalar, bir durum merak uyandırmak için tasarlandığında çocukların gelişmiş akademik performans gösterdiğini belirtmiştir (Engel & Randall, 2009). 2013 okul öncesi eğitim programında da okul öncesi dönem boyunca çocukların zengin uyarıcı bir çevre içinde bulunması ve çocuğa yeni öğrenme fırsatlarının sunulması gerektiği vurgulanmış ve zengin uyarıcı bir çevre içerisinde çocukların hızlı bir gelişim göstereceği belirtilmiştir (MEB, 2013, s. 12). Cecil, Gray, Thornburg & Ispa (1985) çocukların doğal olarak meraklı olduklarını öğretmenlerin ilginç ve dikkat çekici materyallerle güvenli bir ortam oluşturarak çocukların var olan meraklarını arttırarak keşfetmeye teşvik edebileceklerini belirtmiştir. Yeni/farklı etkinlik, yöntem, materyaller çocukların meraklarını dolayısıyla istemli dikkatlerini harekete geçirir. Çocuklar bilinçli olarak duruma odaklanır ve kalıcı öğrenme gerçekleştirirler. Bu nedenle öğretmenler yeni/farklı etkinlik, yöntem, materyallerin çocukların meraklarını arttırdığını belirtmiş olabilir.

Öğretmenler, çocukların merak davranışlarını gözlem, araştırma, inceleme ve soru sorma olarak belirtmişlerdir. Bir şeyi merak ettikten sonra, çoğunlukla o konuda gözlem yapmaya başlarız. Gözlemlerimiz yeterince biriktikten sonra araştırmalarımızı daha da ilerletebiliriz Düşünen, merak eden, sorgulayan her insan gözlem yapabilir. (Bilim Çocuk, t.y.). Gözlem ile başlayan merak sürecine diğer duyu organları da katılarak araştırma ve inceleme gerçekleşir. Algı kapıları konumundaki duyu organları aracılığıyla gözlem araştırma ve inceleme yapılarak merak edilen durumlara anlam verilir. Erikson psikososyal gelişim kuramında girişimciliğe karşı suçluluk evresinde çocukların artan merak duygusundan dolayı araştırma ve inceleme girişiminde bulduklarını yoğun bir şekilde soru sorduklarını belirterek, 3-6 yaş aralığını kapsayan bu evrede çocukların meraklarından kaynaklanan sorularının uygun şekilde cevaplanmamasının çocuklarda suçluluk duygusunu oluşturacağını vurgulamıştır (Can, 2015, s. 138). Jirout ve Klahr'a (2011) göre merak ve soru sorma arasında pozitif bir ilişki olduğuna dikkat çekmektedir (Jirout'dan aktaran Fusaro & Smith, 2018). Çocukların bu yaşlarda en belirgin özelliklerinden birisi meraklı olmaları ve sürekli soru sormalarıdır. Etraflarında olup bitenlere karşı meraklı olan çocuklar, sürekli çevrelerini araştırıp inceler ve sorgularlar. Çocukların öğrenmeye yönelik merak ve sorgulamalarının öğrenmede kendine güvenmelerini ve sadece okul yıllarında değil yaşam boyu öğrenmeye açık olmalarını sağlayacaktır (Yıldız, Ulutaş & Demiriz, 2018). Fusaro ve Smith (2018) de yaptığı araştırmada okul öncesi çocuklarının, bilgi aramak, etraflarındaki fiziksel dünyayı keşfetmek ve çözmek için bilimsel sorgulama becerilerini kullandıklarını belirtmiştir. Erikson'un da kuramında belirttiği gibi okul öncesi dönemde çocuklar girişimcilik döneminde olduklarından her şeyi merak ederek gözlem, araştırma, inceleme ve soru sorma girişiminde bulunarak öğrenirler. Bu nedenle gözlem, araştırma, inceleme ve soru sorma yüksek çıkmış olabilir.

Öğretmenler, çocuklar bir şeyi merak ettiklerinde çoğunlukla sırasıyla araştırma, inceleme özgürlüğü tanıma ve eğitim ortamını meraka uygun zenginleştirmeye yönelik tepkilerde bulduklarını belirtmişlerdir. Endsley & Clarey (1975) öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocukların merakları üzerinde son derece etkili olduğunu belirtmişlerdir. Engel & Randall (2009) öğretmenlerin çocukların merakını arttırdığında, daha fazla bilgiye, eğlenceye ve öğrenmeye yatırım yaptıklarını belirtmişlerdir. Pluck & Johnson (2011) öğretmenlerin çocuk merakını “düşündürücü” sorularla yüzleşerek “tetiklemelerini” önermektedir. Soru sorma ve tartışma yöntemleri çocukların zihinlerini harekete geçirerek çocukların konuya yönelik meraklarını arttırarak anlamlı öğrenmesini sağlayabilir. Çocukların meraklarına yönelik olarak verilen “Bilmiyorum” yanıtlarının ise çocukların meraklarına yönelik soru sorma olasılıklarını azalttığı vurgulanmaktadır (Engel & Randall, 2009). Okul öncesi dönemde yer alan çocuklar; meraklı, araştırmaya son derece istekli, hayal güçleri kuvvetli olduğundan; çocukların bu yöndeki gelişimlerinin desteklenmesi, onların araştırıp sorgulayabilecekleri, merak güdülerini kullanabilecekleri, neden sonuç ilişkileri kurabilecekleri, tahminlerde bulunabilecekleri eğitim ortamlarında mümkün olmaktadır (Beaty'den aktaran Özkubat, 2013). Yapılandırmacı yaklaşıma göre dış dünya kişinin deneyimleri ölçüsünde var olmaktadır (Akınoğlu, 2015, s. 158). Çocuk araştırdıkça inceledikçe deneyimledikçe kalıcı bir öğrenme gerçekleştirebilir. Buna göre

araştırmadaki öğretmenlerin çocukların meraklarına yönelik destekleyici tepkiler vermeleri çocukların meraklarının beslenmesi, öğrenmelerinin güçlenmesi dolayısıyla da akademik başarıları açısından olumlu bulgu olarak değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin “Merakın Yoğunluğu” temasındaki ifadelerine bakıldığında; öğretmenler çocukların meraklarının özellikle “fen ve Dramatik oyun merkezi”nde yoğunlaştığını belirterek çocukların meraklarının bu merkezlerde yoğunlaşmalarında merkezdeki materyal çeşitliliğinin ve merkezlerin yenilenmesinin etkili olduğunu vurgulamışlardır. Çocukların meraklarının çevresel koşullardan etkilendiği düşünülmektedir özellikle uyarıcı zenginliğinin çocukların merak düzeylerini ve keşif davranışlarını etkileyebilmektedir. Coie (1974), çocukların keşif davranışlarının, mevcut olan ilginç ve yabancı nesnelerin sayısı ve türünden oldukça etkilendiğini belirtmiştir (Coie’den aktaran Engel & Randall, 2009). Dunn ve Dunn’ın öğretim sitili modelinde öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veren çevreler, kaynaklar ve yaklaşımlar kullanıldığında çocukların istatistiksel olarak daha büyük başarı elde edeceklerini belirtmiştir (Akınoğlu, 2015, s. 228). Yıldız & Perihanoğlu (2004), okul öncesi eğitim kurumlarındaki materyal zenginliğinin çocukların gelişimlerinde özellikle bilişsel gelişiminde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında da merkezlerin güncellenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bazı araştırmalar eğitim ortamının yaratıcı düşünceyi desteklediğini göstermektedir (Karlıdağ, 2018). Bu nedenle öğrenme merkezlerinin MEB 2013 programında belirtildiği gibi çocukların ilgilerine göre düzenli aralıklarla güncellenmesi merakın artmasını hatta çeşitlenmesini sağlayabilecektir.

Araştırmada öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu “fen etkinliği”nin çocukların merak düzeylerini arttırdığını belirtmişlerdir. Özellikle fen etkinliklerinde farklı materyaller kullanılarak, ilginç ve çocukların dikkatini çeken deneylerin ve doğal mekânlara yapılan gezilerin çocukların merak düzeylerinin artmasında ve eğlenerek, keşfederek bilgiye ulaşmada son derece etkili olduğu düşünülmektedir. Berlyne (1960) Araştırma merakının yüksek bilişsel yetenek ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. (Berlyne’den aktaran Engel & Randall, 2009). Çocukların merakları anlamlı ve karmaşık öğrenme için hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle merak uyandıran öğrenme etkinliklerinin çocukların eğitiminin ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi gerekmektedir (Post & van der Molen, 2018).

Öğretmenler Çocuklarda merak oluşturmak için etkinliklerinde en çok “oyun yöntemi”ni kullandıklarını belirtmişlerdir. Oyun aracılığıyla öğrenme okul öncesi eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle oyun yönteminin çocukların meraklarını harekete geçirmede ve destekleme de etkili bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Sarı (2011), çocukların oyun aracılığıyla kendi dünyasıyla çevre arasında bir ilişki kurarak çevresini algılamaya çalıştığını belirtmiştir. 2013 okul öncesi eğitim programında da oyunun bir yöntem olarak kullanılması özellikle önerilmektedir. Bu nedenle oyun yöntemi yüksek çıkmış olabilir.

Hobbes, merakı “nasılını ve nedenini bilmek arzusu” olarak tanımlar ve insan olmanın ayırt edici bir işareti olarak övgüde bulunur. Hume “İnsan doğasında belli bir merak vardır” der (Yiğit, 2011, s. 11). Merak her insanın yapısında var olan bilgiye yönelten ve içsel motivasyonu sağlayan itici bir güçtür. Her insan merak eder ve bilmek ister. Dokunarak, inceleyerek, sorular sorarak, ihtimalleri sorgulayarak merakını gidermek ister. Merakını gidermedikçe benliğini bir bütünlüğe kavuşturamaz. Piaget bu durumu çevreye uyum sağlamak olarak ifade eder. Merakını giderecek özgür bir ortam bulmayan birey kendinde bir eksiklik bir boşluk hisseder. Gestaltçılar bu eksikliği tamamlama yasasıyla açıklar ve eksiklik, boşluk giderilmeden yani merak tatmin edilmeden insan bütünlüğüne ulaşamaz. Merak sayesinde insanlar sorgular, şüphe eder anlamak ister (Yiğit, 2011, s. 91). Sorgulamadan gelişemeyiz, sorgulamadan bilimi geliştiremeyiz ve her şeyi olduğu gibi benliğimize yediririz. Merak olmadan tek doğru peşinde dolanırız, tek yoldan ilerleriz. Belli bir standardın üzerine çıkamayız gelişemeyiz ve geliştiremeyiz.

Vygotsky her insanın belli bir potansiyelle dünyaya geldiğini fakat yakın çevresinde bulunan bireylerin desteğiyle bu potansiyelini gerçekleştirebileceğini belirtir. Bronfenbrenner ekolojik sistem kuramında yakın çevrede bulunan kişilerle gerçekleşen tüm ilişkilerin çocuğun gelişimini etkilediğini belirtir. Okul öncesi dönemde çocuğun en yakınında bulunan ve onun merakını fark ederek destekleyip potansiyelini ortaya çıkaracak olan kişiler okul öncesi öğretmenleridir. Meraksız bir eğitim

ortamı, zengin uyarıcılardan yoksun standart bir eğitim ortamı, merakı desteklemeyen bir öğretmen çocuğun potansiyelinin tamamlanmasını engelleyecektir. Bu nedenle 2013 okul öncesi eğitim programında merkezlerin belirgin bir şekilde oluşturulması ve belirli aralıklarla güncellenmesi gerektiği vurgulanmış ve çocuğun çevresinde olanları fark etmesini, merak ettiği konulara ilişkin sorular sormasını, araştırmasını, keşfetmesini ve oynayarak öğrenmeye teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapılan araştırmalarda merakın yüksek bilişsel yetenek, problem çözümlerinin doğruluğu ve akıcılığı, yaratıcılık ile olumlu yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. (Berlyne'den aktaran Engel & Randall, 2009; Fusaro & Smith, 2018; Hardy, Ness & Mecca, 2017). Çocukların gelişiminde, metabilşel öğrenmesinde, yaratıcılığında dolayısıyla teknolojinin, bilimin ve toplumun gelişiminde son derece önemli olan merakın erken dönemlerden itibaren geliştirilmesinde önemli rol oynayan okul öncesi öğretmenlerinin çocukların merakı, meraklarının gelişimi, desteklenmesi konusunda bilgi seviyelerinin belirlenmesi önemlidir. Yaptığımız araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının hayvanlar, doğa olayları, dünya ve uzay konularına yönelik yoğun bir merak içinde oldukları, meraklarını tatmin etmek için gözlem, araştırma ve soru sorma gibi girişimlerde buldukları, öğretmenlerinin çocukların meraklarını giderme ve genişletmeye yönelik tepkilerde buldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların fen merkezi ve fen etkinliklerine yönelik meraklarının yüksek olduğu, öğretmenlerin çocukların meraklarını arttırmak için en çok oyun yöntemini tercih ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Çocukların meraklarının belirlenmesinde ve geliştirilmesinde etkili olan okul öncesi öğretmenleri lisans eğitimleri süresince çocukların meraklarının önemi konusunda bilinçlendirilmeli, etkinliklerinde, yöntemlerinde, materyallerinde ve tutumlarında çocukların merakını ortaya çıkarıcı ve destekleyici olmalarını sağlayacak bir eğitim verilmelidir. Bu araştırma on okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Gelecekte daha fazla sayıda örneklemlerden hareketle gerçekleştirilecek araştırmalar genelleme düzeyinin daha yüksek olması açısından önemli olabilir. Bu araştırmada sadece öğretmenler ile çalışılmıştır. Çocukların, öğretmenlerin ailelerin görüşleri ile çocukların merakları belirlenebilir.

Kaynakça

- Akınoğlu, O. (2015). Öğretim kuram ve modelleri. Ş. Tan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (11. Baskı) içinde (ss. 143-194). Ankara: Pegem.
- Bilim Çocuk (t.y.). Bilim gözlem yapmakla başlar. <http://www.bilimcocuk.tubitak.gov.tr/bilim-dunyasina-adim/bilim-gozlem-yapmakla-baslar> adresinden alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, G. (2015). Kişilik gelişimi. B. Yeşilyaprak, (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim* (13. Baskı) içinde (ss. 125-163). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cecil, L. M., Gray, M. M., Thornburg, K. R., & ISPA, J. (1985). Curiosity-exploration-play-creativity: the early childhood mosaic. *Early Child Development and Care*, 19 (3), 199-217.
- Ceylan, Ş., Gözün Kahraman, Ö., & Ülker, P. (2015). Çocukların meraklarına ilişkin annelerin ve öğretmenlerin düşünceleri: bilim kavramı. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Demirel, M., & Coşkun, Y. D. (2009). Üniversite öğrencilerinin meraklılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(18), 111-134.
- Dirican, R. (2018). Çocuklarla felsefeye varoluşsal bir bakış. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2(4), 167-177.
- Engel, S. (2011). Children's need to know: curiosity in schools. *Harvard Educational Review*, 81(4), 625-645.
- Engel, S., & Randall, K. (2009). How teachers respond to children's inquiry. *American Educational Research Journal*, 46(1), 183-202.
- Endsley, R. C., & Clarey, S. A. (1975). Answering young children's questions as a determinant of their subsequent question-asking behavior. *Developmental Psychology*, 11(6), 863-863.
- Fusaro, M., & Smith, M. C. (2018). Preschoolers' inquisitiveness and science-relevant problem solving. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 119-127.
- Gözün Kahraman, Ö., Ceylan, Ş., & Ülker, P. (2015). Bilimi yaratan duygu: çocukların fen ve doğaya ilişkin konulardaki bilgi ve merakları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 207-230.
- Hardy, J. H., Ness, A. M., & Mecca, J. (2017). Outside the box: epistemic curiosity as a predictor of creative problem solving and creative performance. *Personality and Individual Differences*, 104, 230-237.
- Jirout, J., & Klahr, D. (2012). Children's scientific curiosity: in search of an operational definition of an elusive concept. *Developmental Review*, 32(2), 125-160.
- Karlıdağ, İ (2018). *Okul öncesi eğitim ortamının kalitesinin çocukların yaratıcılığına etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Köksal Akyol, A. (2011). Bilişsel gelişim. A. Ulusoy, (Ed.), *Eğitim psikolojisi* (3. Baskı) içinde (ss. 76-106). Ankara: Anı.
- Küçükkaragöz, H. (2015). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme- öğretim* (13. Baskı) içinde(ss. 84-122). Akara: Pegem.
- Maw, W. H., & Maw, E. W. (1970). Nature of creativity in high-and low-curiosity boys. *Developmental Psychology*, 2(3), 325-329.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013) *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: MEB.
- Mittman, L. R., & Terrell, G. (1964). An experimental study of curiosity in children. *Child Development*, 35(3), 851-855.

- Neuman, W. L. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımları*. (Çev: S. Özge). İstanbul: Yayınodası.
- Ocak, M. E. (2017). *Neden merak ederiz?* <http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/neden-merak-ederiz> adresinden alınmıştır.
- Özkubat, S. (2013). Okul öncesi kurumlarında eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 58-66.
- Pluck, G., & Johnson, H. L. (2011). Stimulating curiosity to enhance learning. *Education Sciences and Psychology*, 2(19), 24-31.
- Post, T., & van der Molen, J. H. W. (2018). Do children express curiosity at school?: exploring children's experiences of curiosity inside and outside the school context. *Learning, Culture and Social Interaction*, 18, 60-71.
- Sarı, Ç. S. (2011). Çocuk Oyun ve Öğrenme. *Eğitime Bakış*, 20(7), 21-25.
- Say, K. (2015). *Örgütsel yaratıcılık ve merak duygusu arasındaki ilişkinin ortaokul öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi (Ankara ili örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Soydan, S. (2013). Çocuklarda merak duygusunu uyandırmada Montessori öğretmenlerinin kullandıkları stratejiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 269-290.
- Şirin, N. (2007). Bir merakın peşinden sürüklenmek. *Çoluk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi*, (70), 6-7.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, R., & Perihanoğlu, P. (2004). Okulöncesi eğitimde araç-gereç bulunma düzeyi ile öğrencilerin gelişim düzeyleri arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-15.
- Yıldız, R., Ulutaş, İ., & Demiriz, S. (2018, May). *Okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş çocuklarının öğrenme ilgilerinin belirlenmesi*. International Scientific Research Congress, Mardin.
- Yiğit, S. (2011). *Entelektüel ve etik bir erdem olarak merak*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi